

Grčija-dežela nešteti polisov

Polisi so bile mestne države, ki jo so jih Grki ustanavljali, ker so sorodstvene vezi vse bolj slabele in so jih nadomeščale krajevne zveze. Prvi polisi so nastali v Mali Aziji v 8.stol.pr.Kr. Polisi so nastajali na **vzpetinah**, kjer so stale **utrdbe-akropole**. Veliko polisov je nastalo z združevanjem manjših naselij.

Po površini so bili polisi majhni, povprečna mestna država je štela med **pet do deset tisoč prebivalcev**. Filozof Platon je izračunal, da bi bilo idealno, če bi bilo v enem polisu **5040** prebivalcev. Tako bi imel vsak državljan idealne pogoje za odločanje. Po površini večina polisov ni bila večja od **100 km²**. Največji mestni državi sta bili Šparta, ki je obsegala 8400 km², in Atene, 2550 km². Zaradi Grške pokrajine s težko prehodnim svetom je značilna razdrobljenost ali **partikularizem**, kar je preprečilo združevanje v večje politične enote. Zato je bila vsaka polis tudi zaključena upravna, zemljepisna, gospodarska in politična enota, ki si je prizadevala za lastno **avtonomijo, gospodarsko samozadostnost (avtarkijo) in zunanjepolitično neodvisnost (elevterijo)**. Najbolj znani mestne države so bile Šparta, Atene, Korint in Tebe.

Središče vsakega polisa je bil **mestni trg ali agora**. Tu so se zbirali meščani in razpravljali o političnih vprašanjih. Sodna uprava se je izvrševala v **stoi**. To je bilo pokrito stebrišče, ki je obkrožal mestni trg. V tem delu mesta je bila tudi razvita *trgovina*. V neposredni bližini agore je stala **mestna hiša**, v kateri je zasedal **mestni svet ali bulevterij**. Zunaj mestnega obzidja pa so še stali *gledališča, stadioni* in **gimnazion**- šola za vzgojo duha in teles.

V polisih sta bili pomembni izobrazba in dobra šola. Razlika med mestnimi državami in državami visokih civilizacij je bila, da so v demokratično urejenih polisih pri javnih zadevah meščani **osebno sodelovali pri odločanju** in niso volili predstavnikov ljudske skupščine. Po diskusiji je bil sprejet predlog, ki je dobil največ glasov. Svoja stališča so morali strpno zagovarjati in upoštevati drugače misleče, kar jim pa ni vedno uspelo.

V polisih so bile oblike vladanja različne. Politična ureditev je bila odvisna od ustave polisov. Brez političnih pravic so bili tujci in ljudje, ki jim te pravice niso pripadale po ustavi.

KRALJEVINA(ali monarhija) – ta oblika vladanja ni bila pogosta, ker je kraljeva oblast v času uveljavljanja polisov slabela. Namesto kralja je upravne naloge države prevzemalo plemstvo. Kraljeva oblast se je ohranila v najbolj zaostalih predelih Grčije in v Šparti.

ARISTOKRACIJA- moč in politično oblast dobi plemstvo. S hitrim razvojem trgovine so oblast aristokratov ogrožali bogati meščani.

OLIGARHIJA- je vladavina majhnega kroga finančnih ali zemljiških bogatašev. Razvoj družbe in gospodarstva se je pospešil s kovanjem denarja v 7. st. pr. Kr., ko so nižji sloji izkoristili napredek obrti in trgovine.

TIRANIJA- je bilo prehodno obdobje, ko plemstvo ni imelo dovolj moči, da bi vladalo. Značilna je bila v Korintski ožini, Siciliji in Mali Aziji. Tiran je bil prvotno nekdo, ki je na oblast prišel s silo in se z nje ni več hotel umakniti. Mnogi so podpirali razvoj obrti in trgovine. Kmetom so dajali ugodna posojila, obrtnike zaposlovali pri velikih javnih gradnjah. Zaradi nasprotovanj so tirani začeli vladati vse bolj nasilno.

DEMOKRACIJA- je bila vladavina ljudstva. Meščanom je zagotavljala enake možnosti na vseh področjih. Državljanji so odločali z glasovanjem v ljudskih skupščinah, razvili pa so tudi posebne svete, ki so pripravljali osnutke zakonov. Zgled za demokratično urejeno družbo so bile Atene, kjer je politične pravice imelo 20% meščanov, med katerimi pa ni bilo žensk in sužnjev.